აგრარულ-ეკონომიკური მეცნიერება და ტექნოლოგიები

№3

თბილისი
2018

UDC (უაკ)332.2. ა.243

აგრარულ-ეკონომიკური მეცნიერება და ტექნოლოგიები

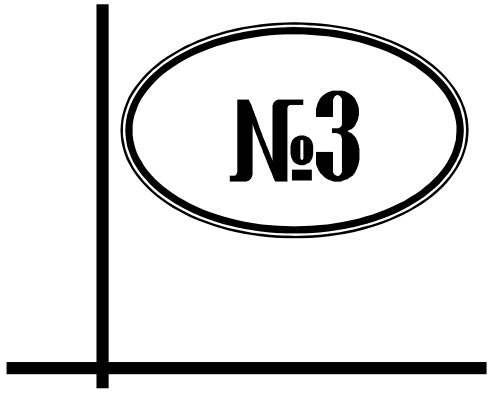

თბილისი
2018

ISSN 1987-6335

აგრარულ-ეკონომიკური მეცნიერება და ტექნოლოგიები

2018 №3(40)

საერთაშორისო სამეცნიერო-მეთოდოლოგიური და პრაქტიკული, ყოველკვარტალური რეფერირებული ჟურნალი

Agrarian-economic Science and Technologies

2018 №3(40)

International Sientific-Methodological and Applied, Quaterly Referenced Journal

Аграрно-экономическая наука и технологии

2018 №3(40)

Международный научно-методологический и практический, ежеквартальный реферированный журнал

ჟურნალი დაფუძნებულია და გამოდის 2008 წლიდან. ყოველკვარტალურად

Journal was Founded in 2008 and is issued quarterly

599-22-75-50

E-mail: areal 55555@gmail.com

www. gaas.dsl.ge

თბილისი- Tbilisi

2018

ომარ ქეშელაშვილი
სარედაქციო–სამეცნიერო საბჭოს თავმჯდომარე და მთავარი რედაქტორი, ეკონომიკის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი, საქართველოს სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემიის აკადემიკოსი.

სარედაქციო-სამეცნიერო საბჭო:

საქართველოს სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემიის აკადემიკოსები: გ.ალექსიძე, ნ.ბალათურია, ჯ.გუგუშვილი, ჯ.კაციტაძე, პ.კოღუაშვილი, გ.მარგველაშვილი, რ.მახარობლიძე, ნ.ქარქაშაძე, ნ.ჩხარტიშვილი, ე.შაფაქიძე, ზ.ცქიტიშვილი, გ.ჯაფარიძე.

სარედაქციო-სამეცნიერო საბჭოს უცხოელი წევრები:

პროფესორები: მარტინ აპენბრიკი (გერმანია), სერგი კაზარიანი (სომხეთი), ალექსეი სიზონოვი (უკრაინა), იან პიკული (პოლონეთი), იოსეფ კანია (პოლონეთი), ანდრეი ლეპიარჩიკი (პოლონეთი), ჩაბა ჩაკი (უნგრეთი), პანომირ ცენოვი (ბულგარეთი), სადიგ სალახოვი (აზერბაიჯანი), გალიბ გაჯიევი (აზერბაიჯანი).

საგამომცემლო-სარედაქციო კოლეგია:

დ.ეგიაშვილი-მთავარი რედაქტორის მოადგილე-სოციალურ მეცნიერებათა აკადემიური დოქტორი, ე.შაფაქიძე-სმმ აკადემიის აკადემიკოსი, ა.მესხიშვილი-ეკონომიკის აკადემიური დოქტორი, ნ.დამენია-ბიზნესის მართვის აკადემიური დოქტორი, მ.ჩავლეიშვილი-ეკონომიკის აკადემიური დოქტორი.

O. Keshelashvili

Editor-in-chief and Head of Editor-Scientific Board; Doctor of Economic Sciences; Professor; Academician of the Academy of Agricultural Sciences

Editorial-scientific Board:

Academicians of the Academy of Agricultural Sciences: G.Aleksidze, G. Baghaturia, J.Gugushvili, G.Margvelashvili, R. Makharoblidze, G. Japaridze, N. Karkashadze, J. Katsitadze, P.Koguashvili, N. Chkhartishvili, Z.Tskitishvili, E.Shapakidze.

Foreign members of Editorial–Scientific Board:

professors: Martin Apenbreke (German); Sergi Kazarian (Armenia), Aleksei Sizonov (Ukrain), Ian Piculi (Poland), Jozef Kania (Poland), Andrzej Lepiarczyk (Poland),Chaba Chaki (Hungary), Panomir Tzenov (Bulgaria), Sadig Salakhov (Azerbaijan), Galib Gadjiev (Azerbaijan),

Publishing Board

D.Egiashvili-Deputy editor, Academic doctor, E.Shapakidze- academician, A.Meskhishvili-Academic doctor N.Damenia-Academic doctor, M. Chavleishvili-Academic doctor.

1. აგრარული ეკონომიკა
Agrarian Economy

მარცლეული მეურნეობის განვითარების საერთო და მარკეტინგული სტრატეგია და ძირითადი ამოცანები; შესაძლო რისკები და რისკ-მენეჯმენტი; ძლიერი და სუსტი მხარეები და წარმოების შესაძლებლობები

ომარ ქეშელაშვილი-
ეკონომიკის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი,
საქართველოს სოფლის მეურენობის მეცნიერებათა
აკადემიის აკადემიკოსი

რეფერატი
(ინტერნეტული ვერსია)

წარმოდგენილია საქართველოში მარცვლეული მეურნეობის განვითარების საერთო და მარკეტინგული სტრატეგია და ძირითადი ამოცანები; გაშუქებულია შესაძლო რისკები და რისკ-მენეჯმენტი; ჩამოთვლილია მარცვლეულის წარმოების შესაძლებლობები და მიზეზობრივი ტიპის სუსტი და სარე-კომენდაციო ტიპის ძლიერი მხარეები. მოცემულია აგრეთვე საწარმოო საფრთხეები: ასეთი მონაცემები საქართველოს სინამდვილეში პირველად ქვეყნდება.

General Market Strategy and Goals of Grain Culture Development; Possible Risks and Risk-management; Strong and Weak Aspects of Production Opportunities

O. Keshelashvili-
Doctor of Economic Sciences, professor,
Academician of the Georgian Academy
of Agricultural Sciences

Abstract
(Internet Version)

The article presents general market strategy and goals of grain culture development; Possible risks and risk-management are emphasized; Strong and weak aspects of production of grains are discussed and some recommendations are offered.

The article also points out the production risks of the process. The data presented in the article are published for the first time.

აგრარული სექტორის პრობლემები და მისი გადაწყვეტის გზები

დალი სილაგაძე
აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტის
ასოცირებული პროფესორი

რეფერატი
(ინტერნეტული ვერსია)

საქართველოს აგრარულ სექტორში, ეკონომიკური კრიზისის პერიოდში დაწყებული დარგის დაქვეითება ჯერაც არ არის საბოლოოდ დაძლეული. 2013 წლიდან დარგის განვითარების პრიორიტეტად გამოცხადებისა და მნიშვნელოვანი სახსრების მიმართვის მიუხედავად, არსებითი ხასიათის გარდატეხა ჯერაც არ შეიმჩნევა, რიგი პროდუქციის წარმოებაში კვლავაც გრძელდება შემცირების ტენდენცია, რაც მიუთითებს იმაზე, რომ განხორციელებული ღონისძიებები არასაკმარისია.

მნიშვნელოვნად მიგვაჩნია, აგრარული სექტორის განვითარებისა და სასურსათო უსაფრთხოებისთვის შემდეგი ამოცანების დასახვა: ინვენსტიციების მოზიდვა; ახალი ტექნოლოგიების შემოტანა, სპეციალისტების გადამზადება; იმპორტშემცვლელი სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციის წარმოება, რაც გაზრდის თვითუზრუნველყოფის პარამეტრებს და მნიშვნელოვნად გაუმჯობესებს მოსახლეობის დასაქმებისა და შემოსავლების მაჩვენებლებს; აგრარული სექტორის ოპტიმალური დარგობრივი სტრუქტურის ფორმირებისადმი ხელშეწყობა; აგრარულ სექტორში შრომის მწარმოებლურობის ამაღლება.

Problems of agrarian sector and ways of solving it

Dali Silagadze
Akaki Tsereteli State University Associated Professor

Abstract
(Internet version)

Of the agricultural sector, the economic crisis in the field of depression has not yet been finally overcome. Despite the announcement of the development of the sector as a priority and the importance of 2013, substantial changes have not yet been observed. The number of products still continues to decrease trend, indicating that the measures taken are insufficient. Production of imported agricultural products, which will increase self-preservation parameters and significantly improve employment and income indicators of the population; We consider it to be important for the development of agrarian sector and food security: Attracting inventories; Bringing new technologies; Specialists trained; Facilitate the formation of the optimal sectoral structure of the agricultural sector; Increase labor productivity in the agricultural

სასოფლო-სამეურნეო წარმოების განვითარების გზები იმერეთის რეგიონში

ზეინაბ ახალაძე
აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
ასოსირებული პროფესორი

რეფერატი
(ინტერნეტული ვერსია)

იმერეთის რეგიონი საქართველოს ცენტრალური ნაწილია და ეკონომიკური თვალსაზრისითაც საქართველოს ეკონომიკის ერთ-ერთ ცენტრალურ, ძალზე მნიშვნელოვან შემადგენელს წარმოადგენს. იმერეთის ეკონომიკის დარგობრივი სტრუქტურის მრავალფეროვნებაში ერთ-ერთი უმთავრესი ადგილი სოფლის მეურნეობას უჭირავს. ნიადაგი, მისი გეოლოგიური აგებულება, რელიეფი, კლიმატი და მცენარეული საფარი ქმნის მეტად ხელსაყრელ პირობებს სოფლის მეურნეობის განვითარებისათვის.

მიუხედავად იმისა, რომ წარსულში განვითარებულმა ნეგატიურმა მოვლენებმა არსებითი გავლენა მოახდინა დარგის განვთარებაზე, შეიძლება ითქვას, რომ რეგიონის სოფლის მეურნეობის სექტორში პოზიტიური ძვრები შეინიშნება. რიგ მუნიციპალიტეტებში კარგად არის განვითარებული სასათბურე ინფრასტრუქტურა, თუმცა მათი მასშტაბი მაინც მცირეა.

სექტორის განვითარებაში, განსაკუთრებით კოოპერირებისა და ახალი ტექნოლოგიებით უზრუნველყოფის მიმართულებით მნიშნელოვანი წვლილი შეაქვთ შესაბამისი პროფილის საერთაშორისო გრანტებსა და არასამთავრობო ორგანიზაციებს. ამ საქმეში უდიდეს როლს ასრულებენ ასევე სახელმწიფო სტრუქტურებიც. ამ მიმართულებით განსაკუთრებული აღნიშვნის ღირსია საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს მიერ გაჟღერებული ინიციატივა, რომლის თანახმადაც სოფლის მეურნეობის პროექტების მართვის სააგენტო 2018 წელს სასათბურე კლასტერის პროექტს განახორციელებს. პროექტი იმერეთის რეგიონში, კერძოდ, წყალტუბოს რაიონის სოფელ მაღლაკში აგროზონის შექმნას ითვალისწინებს, სადაც, სახელმწიფოს მხარდაჭერით, საექსპორტოდ მიმართული სასათბურე კლასტერი აშენდება. პროექტის განსახორციელებლად 100 მილიონი ლარის ინვესტირება იგეგმება.

ეს პროექტი კოპიტნარის აეროპორტში სასაწყობე მეურნეობის და სატვირთო ტერმინალის განვითარებას მოიცავს, რაც ძალიან მნიშვნელოვანია არა მხოლოდ იმერეთისთვის, არამედ მთლიანად საქართველოსთვის.

Progresses of an agricultural production in Imereti region

Zeinab Akhaladze
Akaki Tsereteli State University
Associated Professor

Abstract

(Internet version)

Imereti region is the central part of Georgia and from an economic point of view is also one of the central and most important components of the Georgian economy. Agriculture It is one of the most important places in a variety of economic structure Imereti. The ground, its geological structure, a climate and a vegetative cover create more favorable conditions for progress of an agriculture in region.

Despite the fact that the negative events in the past significantly influenced the development of the sector, we can say that the positive changes in the agricultural sector of the region. In some municipalities greenhouses infrastructure is well developed, but their scale is still small.

An important contribution to the development of the industry, especially in the direction of cooperation and ensure new technologies are making non-governmental organizations and international grants to the appropriate profile. A greater role in this play also by the government agencies. In this regard, it should be mentioned especially the initiative of the Ministry of Environment and Agriculture, according to which in 2018 the agency for the management of agricultural proektamiv implements the project "Greenhouse Cluster". The project envisages the creation of agrozony village Maglaki in Tskaltubo region, where a cluster of the greenhouse will be built with the support of the state. To implement the project intends to invest 100 million GEL.

This project includes the development of warehouses and cargo terminals in the Kopitnari airport, which is very important not only for Imereti, but for Georgia as a whole.

2. მეციტრუსეობა და სუბტროპიკული კულტურები
Citruce and Subtropical crops

მეტეოროლოგიური მოვლენების გავლენა საქართველოს ციტრუსის ნარგავებზე

გიორგი ხომასურიძე
დოქტორანტი,
თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

რეფერატი
(ინტერნეტული ვერსია)

ბევრ ბუნებრივ მოვლენას შეუძლია გამოიწვიოს ციტრუსის დაზიანება, ეს, განსაკუთრებით ეხება ყინვებს. როდესაც ყინვიანი ამინდია მოსალოდნელი, საჭიროა შესაბამისი ზომების მიღება, რათა მაქსიმალურად ნაკლები ზიანი მიადგეს ციტრუსის ხეებსა და ნაყოფს.

ტრიფოლიატა ყველაზე ყინვაგამძლე ციტრუსია. კლემენტინები და მანდარინის სხვა სახეობები შედარებით ნაკლები ყინვაგამძლეობით გამოირჩევიან, ფორთოხლებსა და ლიმნებს კი მანდარინზე უფრო ნაკლები ყინვაგამძლეობა ახასიათებთ.

პოტენციური უარყოფითი შედეგების შესარბილებლად ფერმერებმა უნდა გამოიყენონ მათ ხელთ არსებული ყველა საშუალება, წარსულის გამოცდილებიდან დაწყებული ახალი, აქტიური ყინვადამცავი საშუალებებით დამთავრებული, რადგან ციტრუსის ნარგავების დაზიანება მცირე ტემპერატურულ სხვაობასაც კი შეუძლია.

Effects of Meteorological Events on Citrus Plants

Giorgi Khomasuridze
Doctoral Student,
Tbilisi State University

Abstract
(Internet Version)

Many of natural events can damage citrus plants, especially frosts. When frost or freezing temperatures are predicted, precautions must be taken in order to minimize damage to the citrus trees and fruit.

Trifoliate is the most cold hardy citrus. Clementines and other mandarin varieties are slightly less cold hardy. Oranges and lemons are also less cold hardy than mandarins

In mitigating these potential adverse effects, farmers should consider all the available methodologies – including passive and active cold protection practices, because a few degrees temperature can have a significant effect on freeze damage citrus plants.

3. უწყვეტი სწავლების დარბაზი
Continuous Studying Hall

უძღვება ეკონომიკის მეცნიერებათა დოქტორი,
პროფესორი, აკადემიკოსი
ომარ ქეშელაშვილი

ლექცია 20 ფერმერული მეურნეობის მენეჯმენტი

20.3. მენეჯმენტის სრულყოფის სპეციფიკური ეკონომიკური მახასიათებლები და მათი განსაზღვრა
23.3.1. ფერმერული მეურნეობის მიმართულების (სპეციალიზაციის) განსაზღვრა
20.3.2. ფერმერული მეურნეობის სიდიდის დადგენა
20.3.3. სასოფლო-სამეურნეო კულტურების გარანტირებულად მომგებიანი მოსავლიანობის დონის განსაზღვრა
20.3.4. ძირითადი ფონდების ამორტიზაციის გაანგარიშება
20.3.5 კრედიტის მიღების წესი და მასზე მოთხოვნილების გაანგარიშება
20.3.6. საქონელზე ფასის დაწესება
20.4. ფერმერული მეურნეობის აღრიცხვის სისტემა
20.4.1. აღრიცხვის საკუთარი სისტემა
20.5.2. აღრიცხვის კომპიუტერიზაცია
20.5. ფერმერული მეურნეობის მდგრადობისა და მენეჯმენტის ეკონომიკური შეფასება
20.5.1. ფერმერული მეურნეობის მდგრადობისა და გადახდისუნარიანობის შეფასება
20.5.2. ფერმერული მეურნეობის მენეჯმენტის ეკონომიკური შეფასება

4.ტერმინები
Terms

ომარ ქეშელაშვილი-
საქართველოს სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემიის აკადემიკოსი

4.1. მარკეტინგი
4.2. მომხმარებლის არჩევანის თეორია
4.3. მენეჯმენტი
4.4. ფინანსები
4.5. ბიუჯეტი
4.6. კრედიტი
4.7. დაზღვევა
4.8. ფინანსური კონტროლი

შინაარსი–CONTENTS

გვ.

1. აგრარული ეკონომიკა-Agrarian Economy 5

ომარ ქეშელაშვილი-მარცლეული მეურნეობის განვითარების საერთო და მარკეტინგული სტრატეგია და ძირითადი ამოცანები; შესაძლო რისკები და რისკ-მენეჯმენტი; ძლიერი და სუსტი მხარეები და წარმოების შესაძლებლობები 5

O. Keshelashvili- General Market Strategy and Goals of Grain Culture Development; Possible Risks and Risk-management; Strong and Weak Aspects of Production Opportunities 12

დალი სილაგაძე-აგრარული სექტორის პრობლემები და მისი გადაწყვეტის გზები 13

Dali Silagadze- Problems of agrarian sector and ways of solving it17

ზეინაბ ახალაძე-სასოფლო-სამეურნეო წარმოების განვითარების გზები იმერეთის რეგიონში..... 18

Zeinab Akhaladze - Progresses of an agricultural production in Imereti region 24

2. მეციტრუსეობა და სუბტროპიკული კულტურები- Citruce and Subtropical crops 25

გიორგი ხომასურიძე-მეტეოროლოგიური მოვლენების გავლენა საქართველოს ციტრუსის ნარგავებზე 25

Giorgi Khomasuridze-Effects of Meteorological Events on Citrus Plants 31

3. უწყვეტი სწავლების დარბაზი- Continuous Studying Hall(ო. ქეშელაშვილი, O. Keshelashvili) 32

ლექცია 20 ფერმერული მეურნეობის მენეჯმენტი 32

20.3. მენეჯმენტის სრულყოფის სპეციფიკური ეკონომიკური მახასიათებლები და მათი განსაზღვრა 32

23.3.1. ფერმერული მეურნეობის მიმართულების (სპეციალიზაციის) განსაზღვრა 32

20.3.2. ფერმერული მეურნეობის სიდიდის დადგენა 35

20.3.3. სასოფლო-სამეურნეო კულტურების გარანტირებულად მომგებიანი მოსავლიანობის დონის განსაზღვრა 36

20.3.4. ძირითადი ფონდების ამორტიზაციის გაანგარიშება 38

20.3.5 კრედიტის მიღების წესი და მასზე მოთხოვნილების გაანგარიშება 40

20.3.6. საქონელზე ფასის დაწესება 44

20.4. ფერმერული მეურნეობის აღრიცხვის სისტემა 47

20.4.1. აღრიცხვის საკუთარი სისტემა 47
20.4.2. აღრიცხვის კომპიუტერიზაცია 48
20.5. ფერმერული მეურნეობის მდგრადობისა და მენეჯმენტის ეკონომიკური შეფასება 50
20.5.1. ფერმერული მეურნეობის მდგრადობისა და გადახდისუნარიანობის შეფასება 50
20.5.2. ფერმერული მეურნეობის მენეჯმენტის ეკონომიკური შეფასება 52
4. ტერმინები-Terms (ო. ქეშელაშვილი, O. Keshelashvili) 54
4.1. მარკეტინგი 54
4.2. მომხმარებლის არჩევანის თეორია 57
4.3. მენეჯმენტი 58
4.4. ფინანსები 60
4.5. ბიუჯეტი 62
4.6. კრედიტი 65
4.7. დაზღვევა 67
4.8. ფინანსური კონტროლი 68
შინაარსი–CONTENTS 70

მოთხოვნები დასაბეჭდად წარმოსადგენი სტატიების მიმართ:

1. სტატიის მოცულობა–5-6 გვ-მდე; ნაბეჭდი (LitNusx–11; 1,0 ინტერვალზე. სათაური LitMtavrPS–11, ფორმატი Pege Setup-ში: Top 1.0; Left 15.8; Bottom 1.0.; Right 1.0;), ერთი ეგზემპლარი და CD-ზე. არ გადატვირთოთ დიაგრამებითა და სქემებით, ცხრილები უნდა იყოს კომპაქტური, ვერტიკალურად ნაბეჭდი.
2. სტატიას უნდა ახლდეს **რეფერატი** (ინტერნეტული ვერსია–0,5 გვერდამდე) ქართულად და ინგლისურად.

2018 წლის IIIკვარტალი

ტექნიკური რედაქცია:

გ.მოსაშვილი-ტექნიკის აკადემიური დოქტორი-ტექნიკური რედაქტორი, ვებ-გვერდის რედაქტორი, კომპიუტერული უზრუნველყოფა:
ინგლისური ვერსია-ი.ბახტაძე, თ. ეპიტაშვილი.

ჟურნალის დამფუძნებელი და გამომცემელია
საქართველოს სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემიის აკადემიკოსი ომარ ქეშელაშვილი.

ჟურნალის გამომცემლები და ფინანსური მხარდამჭერები:
საქართველოს სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემია (პრეზიდენტი აკადემიკოსი გ.ალექსიძე), შპს-პროფესიონალ კონსულტანტთა ჯგუფი (დირექტორი სოციალურ მეცნიერებათა აკადემიური დოქტორი დ.ეგიაშვილი),

სააღრიცხვო-საგამომცემლო თაბახი 4.0
პირობითი ნაბეჭდი თაბახი 4.5